

Wacław W. Szetelnicki

HERB RZĄDCY DIECEZJI LEGNICKIEJ BISKUPA LEGNICKIEGO STEFANA CICHEGO

Celem niniejszego artykułu jest podjęcie próby blazonowania herbu księdza biskupa Stefana Cichego – drugiego biskupa diecezji legnickiej¹.

1. PRZESŁANKI

Do archidiecezji wrocławskiej przynależy erygowana dnia 25.03.1992 r. bullą papieża Jana Pawła II *Totus Tuus Poloniae Populus (Cały Twój naród polski)* diecezja legnicka².

Legnica pod względem swojej przynależności diecezjalnej i państwowej, przeszła dość bogate dzieje³. Archidiecezja wrocławska, która przed 1930 r. należała do największych w Europie, po 1945 r.

---

¹ Niniejszy artykuł jest częścią referatu *Herby dzisiejszych rządców diecezji kościelnej prowincji dolnośląskiej* wygłoszonego przez autora 11.12.2006 r. podczas konferencji naukowej „Polska Heraldyka Kościelna – tradycja i współczesność” organizowanej przez Instytut Nauk Historycznych Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

² Dekret w imieniu Jego Świątobliwości Jana Pawła II z dnia 25.03.1992 r. przekazał Nuncjusz Apostolski w Polsce Abp Józef Kowalczyk.

³ Początkowo należała do Państwa Wielkomorawskiego, które ok. 906 r. uległo rozpadowi. Następnie przez okres ok. 45 lat należała do Czech i do erygowanego w 973 r. biskupstwa praskiego, którego ordynariuszem od 983 r. był św. Wojciech, męczennik. Około 990 r. znalazła się ona w granicach państwa Mieszka I, a w 1000 r. na terytorium

uległa podziałowi. Polska została poddana ateizacji i sowietyzacji⁴. Jej zewnętrznym wyrazem było stacjonowanie wojsk sowieckich w Legnicy – sztab generalny północnej grupy wojsk armii radzieckiej istniał do 1993⁵ r., czyli definitywnego wyjazdu wojsk radzieckich i ich rodzin oraz cywilów – pozostałych sowieckich obywateli z Polski.

Ponadto w 1975 r. władze państwowe PRL wprowadziły nowy podział administracyjny kraju: dotychczasowe województwo wrocławskie podzielono na cztery mniejsze: jeleniogórskie, legnickie, wąbrzyskie i wrocławskie. Decyzja władz mocno skomplikowała administrację kościelną na Dolnym Śląsku. Liczbę województw ograniczono dopiero w wyniku nowego podziału administracyjnego w 1998 r.⁶

---

nowo powstałego biskupstwa wrocławskiego. W latach 1038-1050 Legnica wchodziła w skład Czech, a w latach 1138-1675 Śląsk wraz z ziemią opolską i lubuską był we władaniu syna księcia Bolesława Krzywoustego i jego synów. W XIII w. diecezja wrocławska została podzielona na archidiaconaty okręgowe, oprócz archidiaconatu wrocławskiego powstał archidiaconat głogowski w 1228 r., archidiaconat opolski w 1230 r. i archidiaconat legnicki w 1262 r. Ostatnim księciem legnicko-brzeskim z dynastii piastowskiej był książę Jerzy Wilhelm († 21 XI 1675). Pragnę nadmienić, że w Legnicy najdłużej, bo aż do 1675 r., rezydowali Piastowie śląscy. W XVIII w. Kościół katolicki na Śląsku przeszedł za rządów króla Fryderyka II Wielkiego we władanie protestanckich Prus. Kościół utracił wiele z otrzymanych do tej pory przywilejów i został mocno ograniczony w swej działalności. Zlikwidowano wówczas utworzony w 1262 r. archidiaconat legnicki wraz z dziewięćdziesięcioma parafiami. Miasto to zasługuje na wyróżnienie również ze względu na zasługi cywilizacyjne św. Jadwigi, Patronki Śląska i Polski oraz męczeńską śmierć jej syna Henryka Pobożnego na Dobrym Polu koło Legnicy 09.04.1241 r. W. BOCHNAK. *Początki diecezji legnickiej. Parafie i Duchowieństwo 1992*. Legnica 2004 s. 22-23. Por. W. ŁASZEWSKI, T. ROLLAUER. *Legnica. Dzieje Miasta*. Wrocław 2004 s. 14-19; *Legnica. Zarys monografii miasta*. Red. S. DĄBROWSKI. Wrocław – Legnica 1998. Tam również wykaz literatury przedmiotu.

⁴ W 1945 r. były w Legnicy dwie parafie katolickie. W 1948 r. utworzono trzecią pw. św. Ap. Piotra i Pawła. Legnica znalazła się na terytorium utworzonej przez prymasa Polski kard. Augusta Hlonda (15 sierpnia 1945 r.) administracji apostolskiej Dolnego Śląska. Zarządzał tą administracją ks. inf. K. Milik jako administrator apostolski, usunięty brutalnie 26.01.1951 r. przez władze państwowe z zajmowanego stanowiska. W latach 1951-1956 rządy kościelne w charakterze wikariusza kapitulnego sprawował ks. infułat Kazimierz Józef Lagosz, a po nim (w latach 1956-1974) ks. kardynał dr Bolesław Kominek. BOCHNAK. *Początki diecezji*. s. 22-23.

⁵ Por. W. FORGACZ. *Armia Radziecka na Dolnym Śląsku*. W: *Dolny Śląsk 1945 – Dolny Śląsk 2005*. s. 74-76. Ponadto nieudolną i tendencyjną próbę stacjonowania wojsk sowieckich w Legnicy przedstawił W. Kondusza. TENŻE. *Mała Moskwa. Rzecz o radzieckiej Legnicy*. Legnica 2006.

⁶ Por. M. CZEKAJ, A. ZEMSKA. *Dolny Śląsk na tle kraju*. W: *Dolny Śląsk 1945 – Dolny Śląsk 2005*. s. 189-198.

Dnia 25 marca 1992 r. dwadzieścia dziewięć dekanatów archidiecezji wrocławskiej zostało włączonych do nowopowstałej diecezji legnickiej. Dotychczasowy kościół⁷ pw. św. Ap. Piotra i Pawła podniesiono do godności Katedry. Pierwszym biskupem legnickim został dotychczasowy biskup pomocniczy archidiecezji wrocławskiej bp Tadeusz Rybak⁸, który pełnił tę funkcję do 19 marca 2005 r. po czym zgodnie z przepisami prawa kanonicznego złożył rezygnację z urzędu. Od dnia 19 marca 2005 r. powołany przez papieża Jana Pawła II do posługi biskupa legnickiego pełni urząd bp Stefan Cichy, którego Ingres w legnickiej katedrze odbył się 30 kwietnia 2005 r.

Diecezja podzielona jest na 29 dekanatów i 235 parafii. Patronami diecezji są św. Ap. Piotr i Paweł, natomiast współpatronami: św. Józef Opiekun Zbawiciela i św. Jadwiga Śląska⁹.

2. SYMBOLIKA – WPROWADZENIE

Chrześcijańska symbolika sakralna stanowi niewyczerpalne źródło inspiracji w twórczości artystycznej od początku istnienia chrześcijańskich wspólnot i gmin. Symbolika ta na przestrzeni wieków była interpretowana w różny sposób. Jednak u podstaw interdyscyplinarnej interpretacji symboliki źródłem i decydującym punktem odniesienia staje się Pismo św. oraz Tradycja.

---

⁷ Pierwsza wzmianka o kościele św. Piotra Apostoła pochodzi z 1192 r. W 1333 r. mistrz Wilandus podjął się budowy nowej świątyni, która powstała na miejscu zniszczonego podczas najazdu w kwietniu 1241 r. murowanego kościoła. Między 1341-42 rokiem dokonano konsekracji kościoła. W tym też okresie kościół otrzymał drugiego patrona – św. Pawła. Na przestrzeni wieków kościół wielokrotnie przebudowywano. W XIX w. ponownie dokonano gruntownej przebudowy kościoła według koncepcji prof. Otzena, który w swoich planach architektonicznych nawiązał do projektu Wilandusa z 1333 r. Rozpoczęte w 1892 r. prace trwały dwa lata, m.in. oblicowując zewnętrzne mury świątyni cegłą maszynową i odbudowując szczyt zachodni. Poddano renowacji portale oraz dobudowano drugą wieżę od strony południowej. W. BOCHNAK, *Katedra legnicka pod wezwaniem śś. Apostołów Piotra i Pawła*. Legnica 1997 s. 1-15.

⁸ 25 marca – ustanowienie przez Ojca Świętego Jana Pawła II bullą *Totus Tuus Poloniae Populus* diecezji legnickiej; mianowanie pierwszym biskupem legnickim bpa Tadeusza Rybaka, biskupem pomocniczym bpa Adama Dyczkowskiego; podniesienie do godności katedry kościoła parafialnego pw. św. Ap. Piotra i Pawła w Legnicy. W. BOCHNAK, *Kapituła katedralna w Legnicy*. Legnica 2000 s. 8-35. Por. ŁASZEWSKI, ROLLAUER, *Legnica*. s. 14-19.

⁹ *Skrócony Schematyzm Diecezji Legnickiej*. Legnica 2005.

Tak też jest w heraldyce kościelnej, która jednak pojawiła się w wyniku kompilacji i wzajemnego przenikania świeckich idei do świata duchowego. Nie można zatem interpretować – blazonować heraldyki kościelnej bez refleksji teologicznej.

Herby nie zrodziły się *ex nihilo*, lecz są wynikiem połączenia w jedną formułę wcześniejszych elementów i zwyczajów emblematycznych. Słusznie zauważa Michel Pastoureau, że narodziny herbu należą do tych faktów społecznych, których nie można analizować na podstawie jednego rodzaju źródeł. Istotne natomiast staje się jasne odróżnienie zagadnień technicznych i ikonograficznych. Dotyczy to choćby zdobienia tarcz, repertuaru figur, a przede wszystkim pojawienia się w heraldyce reguł kompozycji i stylu, które niewątpliwie należy rozgraniczyć pomiędzy kwestiami społecznymi i prawnymi¹⁰.

Niemniej jednak jedną ze swoistych cech heraldyki jest jej esencjonalność utrzymana w konwencji. Stąd należy mieć na uwadze fakt, że od początku herby składają się z dwóch elementów: figur i kolorów wkomponowanych w pole, według określonej wielkości i dowolnego kształtu, najczęściej trójkąta. W obrębie herbowej tarczy kolory i figury nie występują w dowolnym układzie ani kombinacjach. Ich rozmieszczenie zależy od niezbyt licznych, ale ścisłych reguł. Najważniejsza z nich wiąże się ze stosowaniem kolorów. Jest ich sześć: biały, żółty, czerwony, błękitny, czarny i zielony¹¹. Są to barwy absolutne, konceptualne, prawie niematerialne: ich odcienie nie mają znaczenia. Na przykład czerwień może być zarówno jasna, jak i ciemna, różowa lub pomarańczowa. Liczy się sama idea czerwieni, a nie jej materialny kolorystyczny wyraz. To samo dotyczy innych kolorów, np. błękit

¹⁰ M. PASTOUREAU. *Średniowieczna gra symboli*. Warszawa 2006 s. 239.

¹¹ Trójkątny kształt tarczy stanowi spuściznę po jedenastowiecznych tarczach rycerskich. Pod koniec średniowiecza heraldycy odrzucili jako siódmy kolor fiolet (*pourpre*), aby osiągnąć liczbę siedem. Aż do XVII w. używano go jednak w bardzo ograniczonym zakresie. Tarcza herbowa jest głównym elementem kompozycji heraldycznej: na niej mieści się herb *stricto sensu*. Wyrastają wokół niej elementy dodatkowe, nieraz czysto dekoracyjne (*mitry, infuly, ombrellino*), a nieraz ułatwiające ustalenie tożsamości lub stanowisko piastowane przez właściciela: insygnia biskupów, opatów i prałatów, atrybuty świadczące o sprawowanej funkcji. *Tamże*. s. 251-252. W heraldyce tarcza jest najistotniejszym elementem herbu. Jest to jedyna jego część, bez której herb nie może istnieć. Herb złożony jedynie z tarczy nazywany jest herbem prostym lub niepełnym. M. LUZIŃSKI. *Heraldyka*. www.luz.home.stacizic.waw.pl.

¹² Początków reguły stosowania barw heraldycznych trzeba szukać również w symbolice kolorów epoki feudalnej. Repertuar figur jest o wiele większy niż repertuar barw.

– może być jasny, ciemny, granatowy. Ważne jest nie tyle przedstawienie barw, ile reguła określająca ich zestawienie na powierzchni tarczy¹².

Jednakże kardynalnym problemem dotyczącym struktury herbu jest jego warstwowy charakter¹³. Ponadto sztuka heraldyczna zdaniem Włodzimierza Chorążki, to także umiejętność doboru jak najmniejszej liczby znaków i figur heraldycznych oraz barw, tak by najprecyzyjniej określał właściciela herbu¹⁴.

Analizując herby biskupów można zaobserwować tendencje do tworzenia przez dostojników i hierarchów kościelnych swoich herbów wbrew zwyczajom heraldycznym, na co wskazuje między innymi Przemysław Wieczorek. W tarczy herbowej umieszczane są symbole wskazujące na bliskie im idee lub elementy odnoszące się do miejsc, zdarzeń i osób mających wpływ na ich życie¹⁵.

HERB BISKUPA LEGNICKIEGO STEFANA CICHEGO

W zasadzie jest nawet nieograniczony: heraldyczną figurą może być każde zwierzę, roślina, przedmiot lub forma geometryczna. Szerzej o regułach. PASTOUREAU. *Średniowieczna gra symboli*. s. 251-252.

¹³ W obrębie tarczy nakłada się na siebie kilka planów, które zawsze należy odczytywać od planu najbardziej oddalonego od oka patrzącej osoby. Komponując herb, wybiera się najpierw pole, a następnie umieszcza się na nim figurę. Herb uzyskuje strukturę warstwową, przy czym plany położone najdalej od oka zawierają elementy najważniejsze; te znajdujące się bliżej i najbliżej oka widza zawierają późniejsze dodatki i pozwalają rozróżnić różne linie tego samego rodu lub dwie osoby należące do tej samej gałęzi. PASTOUREAU. *Średniowieczna gra symboli*. s. 253.

¹⁴ W. CHORAŹKI. *Heraldyka gminy Jarosław. Studium historyczno-heraldyczne*. Kraków 2006 s. 3.

¹⁵ P. WIECZOREK *Między tiarą a infułą. Herb Benedykta XVI*. www.republika.pl.

Podjmując próbę interpretacji herbu Biskupa Stefana Cichego – Biskupa Legnickiego¹⁶ blazonowanie można rozpocząć wychodząc od samego podziału tarczy. Należy stwierdzić, że błękitne tło tarczy, o kształcie nawiązującym do wzoru „tarczy hiszpańskiej”, w sposób naturalny dzieli wpisany centralnie „krzyż heraldyczny” o symetrycznych ramionach. Błękit jako barwa królewska z jednej strony podziela symboliczne znaczenie z purpurą, a z drugiej zaś z bielą, jeśli są one znakiem właśnie nieskazitelności, niezawisłości i czystości, a więc przymiotów, które są właściwe wszystkiemu, co związane z niebem¹⁷. W interpretacji herbu zwraca uwagę wieloznaczność występujących w nim motywów.

W pionową wertykalną belkę krzyża wkomponowano zapalony, rozświetlony biały paschał. Natomiast w pierwszym polu pomiędzy ramionami krzyża umieszczono biały monogram litery „M”, a w symetrycznym odbiciu w polu drugim monogram litery „J”. Nad tarczą umieszczono stylizowany zielony ringowy kapelusz z dwoma zielonymi sznurami. Zieleń, którą biskupi ozdabiają swoje kapelusze, to nie tylko oznaka godności w hierarchii kościelnej, ale to także symbol sprawiedliwych¹⁸. Z jego wnętrza, z każdej strony spływa zielony sznur ułożony w sploty skierowane ku krawędzi róna kapelusza. Każdy ze sznurów przytwierdzony jest do róna od góry kapelusza jednym końcem pojedynczym chwostem (łac. *fiocci*)¹⁹. Końce sznura

---

¹⁶ Herb plastycznie opracował mistrz Wiktor Ostrzałek – witrażysta z Katowic. Ks. Bp Stefan Cichy 26.08.1998 r. został mianowany biskupem pomocniczym archidiecezji katowickiej. Świecenia biskupie przyjął 12.09.1998 r. w katedrze katowickiej z rąk abp Damiana Zimonia. Od 1975 wykładowca liturgiki w WSS; 1978-1992 – rektor Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach; 1985-1994 – przewodniczący Diecezjalnej Komisji Liturgicznej w Katowicach. Od 1995 – redaktor naczelny „Śląskich Studiów Teologiczno-Historycznych”. Od dnia 11.06.1998 – wikariusz generalny archidiecezji katowickiej. Aktualnie Przewodniczący (druga kadencja) Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski. Autor wielu publikacji m.in.: *Przybądź Duchu Święty. Nabożeństwa na Rok Ducha Świętego*. Katowice 1998; *Uczestnicy czy niemi świadkowie*. Kielce 2005 oraz artykułów m.in.: „Collectanea Theologica”, „Liturgia Sacra”, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, „Śląskie Studia Teologiczno-Historyczne”. Por. www.diecezja.legnicka.pl.

¹⁷ D. FORSTNER. *Świat symboliki chrześcijańskiej*. Warszawa 1990 s. 116-117.

¹⁸ M. LURKER. *Kolory*. W: *Słownik obrazów i symboli biblijnych* (dalej skrót SOiB). Poznań 1989 s. 87-88.

¹⁹ Papież Paweł VI zabronił kardynałom i biskupom ozdabiania herbów mitrą i pastorałem, pozostawiając jedynie jako atrybut godności krzyż i kapelusz w odpowiednim kolorze. Herb kardynała ozdobiony jest kapeluszem w kolorze czerwonym, herby:

ułożone są w trzy rzędy z sześcioma chwostami również w kolorze sznura. Za tarczą znajduje się pionowo ustawiony wyniesiony stylizowany krzyż o równych ramionach zwięzających się na krańcach belek. Pod tarczą na stylizowanej wstędze o wywiniętych końcach widnieje dewiza herbowa z hasłem posługi PER CRUCEM AD LUCEM.

W przypadku biskupa legnickiego kontekst otrzymania nominacji biskupiej nie wpłynął na używaną prezbiterką dewizę. Jak sam przyznał bp Stefan Cichy, od czasów swoich święceń kapłańskich i prymicji zawołanie PRZEZ KRZYŻ DO ŚWIATŁA zawsze towarzyszyło w jego życiu i pełnionej posłudze kapłańskiej, a następnie pasterskiej. Wyrzysty, prosty w swojej artystycznej formie, a zarazem bogaty w swojej wymowie symbolicznej herb biskupa nawiązuje do testamentu Jezusa zawartego w ewangelii św. Jana (19, 26). Wypowiedź umiarażącego Chrystusa skierowana do „Matki i stojącego obok Niej ucznia, którego miłował” obok dewizy stała się swoistym programem pracy i posługi na rzecz człowieka, określającym doczesną, jak i przyszłą duszpasterską postawę biskupa. Zaznaczony w sposób symboliczny kontekst tego fragmentu ewangelii, zawarty w ikonografii monogramów liter „M” i „J” wraz z Paschałem, który w obrzędach Wigilii Paschalnej jest symbolem Zmartwychwstałego Chrystusa, stanowi również przesłanie dla wszystkich chrześcijan. Jest to swoisty manifest przepełniony wiarą, nadzieją i miłością wypływającą z misterium krzyża. Stąd rozpalony płomień świecy, otoczony nimbem świętości, aureolą światła. Paschał jest świecą szczególną, zajmującą honorowe, oddzielne miejsce w przestrzeni sakralnej świątyni, przy ołtarzu. Wychwalany w czasie obchodów Wigilii Paschalnej jako owoc pszczelego roju i pracy rąk ludzkich²⁰. Jego biały kolor antycypuje niewinność,

---

prymasów, arcybiskupów, biskupów, opatów i prałatów niezależnych (łac. *nullius*) – zielonymi kapeluszami. Por. Instrukcja Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej z 31.03.1969 r. „*Ut sive*” – dotycząca tytułów i odznak kardynałów, biskupów i niższych prałatów.

²⁰ Święci się ją zaraz po poświęceniu ognia w czasie obchodów Wigilii Paschalnej. Jest to moment bardzo ważny i podniosły. Na początku kapłan kreśli na niej rylcem krzyż (między otworami, na które będą włożone ziarna kadzidła) oraz greckie litery alfa i omega, a między ramionami krzyża bieżący rok i wypowiada przy tym słowa: *Chrystus wczoraj i dziś, Początek i Koniec, Alfa i Omega. Jego są czasy i wieki. Jemu chwala i panowanie po wszystkie wieki. Amen.* Następnie w przygotowane wcześniej otwory wkłada pięć kawałków kadzidła (tzw. grona), symbolizujących pięć ran Chrystusa. Mówi przy tym: *Przez święte swe rany chwalebne niech nas strzeże i zachowuje*

zwycięstwo i wieczną chwałę²¹ (Iz 1, 18), a w apokaliptycznej scenie związany jest z transcendencją odnosząc się do sprawowania liturgii w Niebieskim Jeruzalem (np. Ap 4, 4; 7, 9; 14, 14; 19, 8; 20, 11).

Natomiast wyeksponowanie w paschale pięciu otworów z tkwiącymi w nich czerwonymi ziarnami kadzidła (tzw. gronami, łac. *granum*) nawiązują w swojej wymowie do obrazu zbawczych ran, które Chrystus zachował w swoim uwielbionym ciele. Ponadto symbolizują wonności, które święte niewiasty nosły w poranek zmartwychwstania²².

Zapalony paschał ma również wymiar symboliczny, gdyż jego światło ma oświecać mrok ciemnego kościoła, tak jak słowo Boże oświeca drogi naszego życia. Paschał pali się podczas Mszy św. przez cały okres wielkanocny (wówczas jest on też okadzany), a później podczas udzielania chrztu, Mszy św. pogrzebowych i w Dzień Zaduszny. Aureola (gloria) albo nimb, nazywana w formie owalnej mandrołą, przysługuje tylko Chrystusowi i Jego Matce²³. Konkludując można jednoznacznie stwierdzić, nawiązując ponownie do dewizy herbu

Chrystus Pan. Amen. Dlatego też wierni odpalają świece od paschału. Liturgia światła kończy się uroczystą proklamacją (odśpiewaniem) orędzia wielkanocnego tzw. *Exultetu*. Por. *Liturgia światła*. W: *Święte Triduum Paschalne na podstawie Mszału Rzymskiego dla diecezji polskich*. Poznań 1999 s. 26-43.

²¹ FORSTNER. *Świat symboliki*. s. 115-116; L. RYKEN, J. C. WILHOIT, T. LONGMAN. *Biel*. W: *Słownik Symboliki Biblijnej. Obrazy, symbole, motywy, metafory, figury stylistyczne i gatunki literackie w Piśmie Świętym*. Red. W. CHROSTOWSKI. Warszawa 2003 s. 39-40.

²² FORSTNER. *Świat symboliki chrześcijańskiej*. s. 221. Natomiast czerwień posiada wielokrotnie złożoną symbolikę i taka barwa jest symbolem bezgranicznej miłości Boga, będącej ostatecznym źródłem zarówno dzieła stworzenia, jak i odkupienia całego świata. Kolor czerwony jest znakiem siły i młodości, barwą ognia. Purpurowe szaty to godność królewska, a purpura u pasterzy Kościoła łączy się z gotowością przelania krwi za wiarę. Natomiast w liturgii kolor czerwony wiąże się z Duchem Świętym, z męką Chrystusa i męczeństwem. M. LURKER. *Czerwony*. W: *Słownik obrazów i symboli biblijnych*. Poznań 1989. s. 39; FORSTNER. *Świat symboliki*. s. 117-120.

²³ Aureola otacza całą postać, jako jasny krąg świetlny boskiego światła, w przeciwieństwie do nimbu, który otacza tylko głowy. Nimb, jest chmurą – kulistym kręgiem świetlnym albo wieńcem z promieniami wokół głowy Chrystusa i świętych, który symbolizuje oświetlenie i znak wybrania. W. HOFFSÜMMER. *Leksykon dawnych i nowych symboli*. Kielce 2001 s. 11, 63; FORSTNER. *Świat symboliki chrześcijańskiej*. s. 97. W Apokalipsie św. Jana wyobraża wielką trwałość łączącą z opisem nieba. Por. L. RYKEN, J. C. WILHOIT, T. LONGMAN. *Złoto*. W: *Słownik Symboliki Biblijnej*. s. 1184-1185.

bpa Stefana Cichego, że przez transcendentną tajemnicę krzyża podążamy do światła, czyli Chrystusa Zbawcy, a bez Światła nie istnieje żadne życie.

Powyższe rozważania można zamknąć następującymi wnioskami.

Symbol podobnie jak mit²⁴ związany jest z dziedziną sacrum, z poznaniem Boga i całego świata transcendentnego²⁵. Posługuje się językiem ewokującym i sugestywnym, ułatwiającym na zasadzie analogii poznanie rzeczywistości, która nie jest w pełni wyrażona w znaku²⁶. Dlatego zastosowana symbolika w heraldyce kościelnej, której cechą jest m.in. esencjalność, musi posiadać formę zwięzłego i czytelnego komunikatu. Wymóg ten również stawia papież Paweł VI, który po zniesieniu licznych tytułów i godności papieskich w 1969 r. nakazał, aby herby duchownych odpowiadały wymogom artystycznym były proste oraz czytelne. Ponadto zabronił kardynałom i biskupom ozdabiania ich herbów mitrą i pastorałem. Jedynymi oznakami herbu hierarchów począwszy od biskupa, a kończąc na kardynale mają odłąd być krzyż i kapelusz odpowiedniego kształtu i barwy²⁷. Jednakże motywy, które kierują biskupami przy wyborze godeł herbowych, są różnorodne i bardzo indywidualne, a na wybór określonych tematów figur, czy barw często wpływają ich osobiste doświadczenia²⁸.

---

²⁴ Symbol wiąże się z mitem. Mit występuje min. jako narracyjna forma symbolu. Por. J. GOETZ. *Symbol et Mythe*. Greg 61(1980) s. 449-460.

²⁵ H. LEMPA. *Symbolika eklezjalna w Apokalipsie św. Jana*. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 41:1988 nr 1 s. 25-40. Por. P. RICOEUR. *Egzystencja i hermeneutyka*. Warszawa 1975 s. 9.

²⁶ Por. C. DEUTSCH. *Transformation of Symbols: The New Jerusalem in Rev. 21, 1-22,5*. „Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche” 78 (1987) s. 108; RICOEUR. *Egzystencja i hermeneutyka*. s. 7; A. JANKOWSKI. *Apokalipsa Świętego Jana. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*. Poznań 1959 s. 80-82. Umiejętność posługiwania się symbolem i językiem symbolicznym jest pierwotną zdolnością człowieka. C. A. BERNARD. *Théologie symbolique*. Paris 1987 s. 15, 22.

²⁷ W 1968 r. papież Paweł VI zniósł liczne tytuły honorowe i godności papieskie (pozostały 3 – protonotariusz apostolski, prałat honorowy, kapelan Jego Świątobliwości). A. WEISS. *Heraldyka kościelna*. W: *Encyklopedia Katolicka*. T. 6. Red. J. Walkusz [i in.]. Lublin 1993 kol. 733-734. Por. Instrukcja Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej z 31.03.1969 r. „*Ut sive*” – dotycząca tytułów i odznak kardynałów, biskupów i niższych prałatów.

²⁸ E. GIGILEWICZ. *Herby biskupów polskich w okresie PRL (w świetle ankiety Instytutu Historii Kościoła KUL, przeprowadzonej wśród episkopatu polskiego w 1989 r.)*. W: *Polska heraldyka kościelna*. Red. K. SKUPIEŃSKI, A. WEISS. Warszawa 2004 s. 195.

Niezwykle cenną pomocą w interpretacji herbu dostojnika jest jego własny komentarz, ale trudności pojawiają się wtedy, kiedy nie sposób jest dotrzeć do jego właściciela. Albowiem do końca nie będziemy mogli ustalić faktu, na ile przeżycia osobiste miały odzwierciedlenie na wybór, a w konsekwencji na zastosowanie symboli – figur i barw. Również po dewizach określających charakter posługi pasterskiej biskupa istnieje dodatkowa możliwość odczytania doświadczeń w kontekście doboru poszczególnych elementów herbu. Biskupie zawołanie umieszczane na wstędze często stanowi swoiste zamierzone *credo* streszczające zarówno duszpasterski program pasterza, jak również określać jego postawę.

Podjmując próby blazonowania herbów należy również zwrócić szczególną uwagę na profesję, czyli specjalizację, która oprócz duchowości jest szczególnie bliska biskupowi. W przypadku herbu biskupa legnickiego Stefana Cichego ma to szczególne uzasadnienie. Bowiem ordynariusz diecezji legnickiej zaliczany jest do wybitnych polskich liturgistów, ponadto jako przewodniczący kieruje pracami Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski. Zatem domena oraz obszar badań i zainteresowań naukowych zapewne zdeterminowały wybór figur heraldycznych wchodzących w kompozycję herbu. Również zastosowana kolorystyka jest zgodna z wymogami heraldyki.

Reasumując, sztuka heraldyczna staje się umiejętnością w doborze jak najmniejszej liczby znaków i figur heraldycznych oraz barw, tak aby najprecyzyjniej określić właściciela herbu. Zgodnie z konwencjami heraldyki przy projektowaniu herbu, należy dążyć by pole tarczy miało jedną barwę oraz generalnie jedną lub dwie figury, zachowując przy tym zasadę alternacji barw. Stąd dobór sekwencji znaków – symboli, figur oraz barw, jest bowiem istotą heraldyki, a zwłaszcza kościelnej, która wzbogacona refleksją teologiczną legitymizuje również duchowy wymiar osoby – właściciela herbu.

ADMINISTRATOR'S COAT OF ARMS
OF BISHOP STEFAN CICHY OF LEGNICA DIOCESE

S u m m a r y

Article is an attempt of description of the coat of arms of bishop Stefan Cichy in Legnica diocese according to the heraldic standards (so called blazonry). Blazons are composed of figures and colors incorporated into field with specific size and shape. Within the frame of coat of arms the colors and figures should be placed according to rigorous rules. Presented description of the coat of arms shows that applied symbols meet important trait of conciseness, what means that selection of the sequence of heraldic figures and symbols and colors has been done well. Also armorial motto (*Per Crucem ad Lucem*) placed under the coat of arms on stylized ribbon appropriately corresponds to the content of the whole. Administrator's coat of arms of Legnica diocese represents compact form and is readable message.

Tłum. Jarosław Sempryk